

ЕВРОПЕЙСКА КОМИСИЯ

Брюксел, 20.6.2011
COM(2011) 363 окончателен

**СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, ДО
СЪВЕТА, ДО ИКОНОМИЧЕСКИЯ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И ДО
КОМИТЕТА НА РЕГИОНИТЕ**

Рио+20: към екологична икономика и по-добро управление

СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, ДО СЪВЕТА, ДО ИКОНОМИЧЕСКИЯ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И ДО КОМИТЕТА НА РЕГИОНИТЕ

Рио+20: към екологична икономика и по-добро управление

1. Рио+20: възможност, която светът не може да си позволи да пропусне

През юни 2012 г. цялото внимание ще бъде насочено към Рио де Жанейро, където двадесет години след първата среща на високо равнище за Земята, държавните и правителствени ръководители ще присъстват на Конференцията на ООН по въпросите на устойчивото развитие¹ (UNCSD или „Рио+20“). Рио+20 ще надгради предишните световни срещи на високо равнище: Конференцията на ООН за жизнената среда на човека в Стокхолм (1972 г.), Конференцията на ООН за околната среда и развитието (среща на високо равнище за Земята) в Рио де Жанейро (1992 г.) и Конференцията на ООН за устойчивото развитие в Йоханесбург (2002 г.). Рио+20 също така следва Срещата на върха на хилядолетието на ООН през 2000 г. и установяването на Целите на хилядолетието за развитие (ЦХР).

Рио+20 е единствена по рода си възможност за нашия свят на взаимна зависимост да се поднови политическият ангажимент към устойчивото развитие. На нея ще бъде оценен постигнатият напредък и ще се разгледат пропуските при прилагането и нововъзникващите предизвикателства. За тази цел ще се дискутират две взаимно свързани теми: „екологична икономика в контекста на устойчивото развитие и премахването на бедността“ и „институционална рамка за устойчиво развитие“.

Рио+20 може да отбележи началото на засилен и задълбочен преход към екологична икономика в световен мащаб – икономика, която генерира растеж, създава работни места и премахва бедността, като инвестира в и опазва природния капитал, от който зависи оцеляването на нашата планета в дългосрочен план. Тя също така ще постави началото на необходимата реформа на международното управление на устойчивото развитие.

Европейската комисия е решена спомогне за успеха на Рио+20. Като основа за по-нататъшен диалог с институциите на ЕС, гражданското общество, бизнеса и държавите като цяло, настоящото съобщение излага първоначалните идеи на Комисията за евентуалните конкретни резултати от Рио+20. То надгражда редицата политики на ЕС в областта на устойчивото развитие и стратегията „Европа 2020“, и взема предвид консултациите с обществеността, започнати през февруари 2011 г.²

¹ www.uncsd2012.org

² http://ec.europa.eu/environment/consultations/un_2012.htm.

2. ОБЗОР ОТ 1992 Г.: ПРОПУСКИ В ПРИЛАГАНЕТО И НОВОВЪЗНИКВАЩИ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

2.1. Устойчивото развитие на международно равнище

През изминалите десетилетия станахме свидетели на различни положителни глобални тенденции. Това най-вече се забелязва в ръста на доходите, като между 2000 г. и 2005 г. над 120 млн. души преминаха прага от „един долар на ден“. Подобрения бяха постигнати и в областта на образованието, здравеопазването и водата.

Рамковата конвенция на ООН по изменение на климата (UNFCCC) и Конвенцията за биологичното разнообразие (CBD), започнали в Рио през 1992 г., демонстрираха потенциала за действие на световно равнище. Преговорите в областта на климата през 2010 г. в Канкун отбелязаха напредък към ново глобално управление на климатичните изменения и към целта за ограничаване на климатичните изменения до не повече от 2°C. Подобен значителен напредък беше постигнат и на срещата за Конвенцията за биологичното разнообразие през 2010 г. в Нагоя. Отбелязано беше и увеличаване на научната информация и обществената осведоменост по отношение на проблемите на околната среда, по-специално климатичните изменения, и участието на гражданското общество в създаването на политики в световен план, не на последно място и благодарение на подобрената интернет комуникация.

През последните двадесет години някои развиващи се държави се превърнаха в основни фактори на икономическата и политическа сцена. В резултат на това започна да се образува нов баланс на власт и влияние, което породило и нови роли, а с тях и необходимостта от поемане на нови отговорности.

Въпреки положителното развитие, все още има сериозни пропуски при прилагането и трудности, които следва да бъдат разгледани като част от дневния ред на Рио+20. Около 1,4 млрд. души продължават да живеят в крайна бедност (голяма част от тях са в Африка на юг от Сахара и Южна Азия), а една шеста от световното население страда от недोхранване. Някои от Целите на Хилядолетието за развитие (ЦХР) са далеч от постигане. Например за ЦХР в областта на канализацията, само половината от населението в развиващите се страни има достъп до добра канализационна структура. Напредъкът към постигането на ЦХР е твърде неравномерен в географско отношение, като някои региони изостават спрямо други, и нито една ЦХР не е била постигната в нито една нестабилна държава. Усилията за преодоляването на тези проблеми бяха възпрепятствани от неотдавнашната икономическа криза и от ръста на цените на храните, което увеличи броя на хората, живеещи в бедност.

Много от предизвикателствата в областта на околната среда не намериха решение и се изостриха. Увеличеното търсене на ресурси (например земя, вода, гори, екосистеми) задълбочи изчерпването и деградацията, а загубата на биоразнообразие и обезлесяването продължават с обезпокоителни темпове. Недостигът на материални ресурси, както и достъпът до тях, също се превръщат в проблем в световен план. Глобалните емисии на парникови газове продължават да се увеличават в резултат на промените в земеползването и ръста на търсене на изкопаеми горива. Освен това, последиците от климатичните изменения (като промените във валежите и повишаването на морското равнище) допълнително могат да задълбочат проблемите на околната среда. Изчерпването и замърсяването на водните ресурси и морската среда предизвикват все по-сериозни проблеми, а недостигът на вода може да засегне една

трета от световното население до 2025 г. Опустиняването и деградацията на земите оказват негативно влияние в голям брой развиващи се страни, чиито икономики до голяма степен зависят от селското стопанство и дребното земеделие за осигуряване на храната на населението. Излагането на опасни вещества (като опасни отпадъци от пестициди) е все още налице в развиващите се страни и нововъзникващите икономики, въпреки напредъка в прилагането на международните конвенции. Много от проблемите на околната среда не са изолирани, а са взаимно свързани и зависят един от друг.

Очаква се в бъдеще икономическият растеж да бъде най-висок в нововъзникващите икономики, и ако се управлява добре, може да спомогне за изваждането на хората от бедността. Въпреки това, продължаването на сегашните модели на потребление и производство в много държави по света ще увеличи използването на природните ресурси, ще ускори деградацията на околната среда и ще влоши климатичните изменения. Натискът върху околната среда и последиците за нея ще бъдат изострени от увеличаващото се население (очаква се то да достигне поне 9 млрд. през 2050 г.), както и от урбанистичните и социални проблеми (очаква се в нововъзникващите икономики населението от средната класа да нарасне с 1,2 млрд. души).

2.2. Устойчивото развитие в ЕС

През последните десетилетия устойчивото развитие се насърчава от различни политики на ЕС. Съюзът например е приел обвързващи цели за климата наред със системата на ЕС за търговия с емисии, както и редица законодателни инструменти за биоразнообразието, управлението на отпадъците и качеството на водата и въздуха. Така беше насърчен растежът на екоиндустриите на ЕС, чийто дял сега възлиза на 2,5 % от БВП на ЕС и се откриха нови работни места за 3,4 млн. души. През 2001 г. ЕС прие стратегия за устойчиво развитие, подновена през 2006 г.

След доклада по стратегията за устойчиво развитие на ЕС от 2009 г. напредъкът към постигане на устойчивост беше оценен по различни начини, а именно чрез показатели за устойчивост и чрез състоянието според доклада за околна среда на Европейската агенция за околната среда. Тези публикации показват, че макар и да се отбелязва напредък, все още има много предизвикателства, особено пред постигането на по-устойчив растеж.

Ключово развитие в политиката беше приемането през 2010 г. на стратегията „Европа 2020“. Тя цели да превърне ЕС в икономика, основана на знанието, ефективното използване на ресурсите и ниската въглеродна интензивност, както и да предостави устойчив отговор на предизвикателствата пред ЕС до 2050 г. Стратегията цели да интегрира и засили ролята на устойчивостта в разработването на политиките, като установи взаимно поддържащи се приоритети за *интелигентен, устойчив и приобщаващ* растеж, ръководен от пет основни цели и седем водещи инициативи (вж. приложението).

Много от тези водещи инициативи са пряко свързани с настоящото съобщение. Например, водещата инициатива за ефективност на ресурсите цели да отдели използването на природните ресурси от икономическия растеж и предвижда редица нови политически мерки, включително действия в областта на суровините, енергийната ефективност и биологичното разнообразие, както и пътни карти за намаляването на въглеродните емисии в икономиката, енергетиката и транспорта. Тази инициатива също

така препоръчва използването на пазарни инструменти, постепенното премахване на вредни за околната среда субсидии и „екологизирането“ на данъчните системи.

Напредъкът в ефективното използване на ресурсите и другите цели и водещи инициативи ще се наблюдава в рамката за управление на стратегията „Европа 2020“ и „Европейски семестър“. По този начин ще се обединят секторните Съвети, националните програми за реформа на държавите-членки, становищата на Комисията, както и заключенията на Европейския съвет. Това ще доведе до укрепване на механизма за подобряване на интеграцията и последователността на политиките в полза на околната среда и устойчивото развитие.

За да оценят напредъка в прилагането на стратегията за устойчиво развитие на ЕС, Европейската комисия чрез статистическата си служба Евростат, Европейската агенция по околна среда и други организации ще продължат да предоставят статистическа информация и показатели, чрез които да се измерва и докладва устойчивостта, също и в контекста на стратегия „Европа 2020“.

Рио+20 ще бъде решаващ момент за устойчивото развитие, както в ЕС, така и в света. Резултатът от Рио+20 ще даде нов стимул на стратегията и действията на ЕС за устойчиво развитие и особено ще спомогне за оформянето на стратегията на ЕС „Европа 2020“ като ефективно средство за постигане на устойчиво развитие.

3. КЪМ ЕКОЛОГИЧНА ИКОНОМИКА И ПО-ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ

3.1. Възможност за преход

Двадесет години след срещата на високо равнище в Рио, светът продължава да е изправен пред две главни и взаимосвързани предизвикателства: да удовлетвори нуждата от по-добър живот за световното население, което се очаква да нарасне с една трета до 2050 г., и да облекчи натиска върху околната среда, който ако не бъде овладян, ще ограничи способността на света да посрещне тези нужди.

Тези предизвикателства няма да бъдат решени чрез забавяне на растежа, а по-скоро чрез насърчаване на *правилния вид* растеж. Налице са неоспорими причини за фундаментално преосмисляне на конвенционалния модел за икономически напредък: само действията в периферията на икономическа система, която насърчава неефективното използване на природния капитал и ресурси, няма да бъде достатъчно, за да предизвика промяна. Имаме нужда от икономика, която може да гарантира растеж и развитие, като същевременно подобрява благоденствието на хората, осигурява достойни работни места, намалява неравенствата, преодолява бедността и запазва природния капитал, от който ние всички зависим. Такава екологична икономика предлага ефективен начин за насърчаване на устойчивото развитие, премахване на бедността и решаване на нововъзникващите предизвикателства и сериозните пропуски в прилагането.

По пътя към екологична икономика е необходимо опазване на ключовите природни ресурси и инвестиране в техните предимства. Това е от жизненоважно значение за всички икономики, но най-вече важи за развиващите се страни, които трябва да имат възможност да постигнат растеж на икономиките си, основан на устойчивото управление на природния им капитал. Това също така означава прилагане на решения с

ниски емисии на въглерод и ефективно използване на ресурсите, както и полагане на повече усилия за насърчаване на моделите на устойчиво потребление и производство. Всичко това включва и установяване на правилните законови рамки, създаване на силни стимули за пазара и новаторството, привличане на финансови ресурси и насърчаване на предприемачеството и по-голямото участие на частния сектор. Включва също така и правилното оценяване на природния капитал, и по-общо преразглеждането на начина, по който измерваме растежа и напредъка.

В една екологична икономика много предизвикателства могат да бъдат преобразувани в икономически възможности, така че не само да се постигне обрат в отрицателните тенденции за околната среда, но и да се стимулират бъдещият растеж и разкриването на работни места. Опитът например показва, че пазарните подходи като търговията на емисии са не само рентабилни средства за решаване на проблемите на околната среда, но и източник на инвестиции.

Екологичната икономика предлага възможности на *всички* държави, независимо от равнището на развитието им и структурата на икономиките им. Докато в много случаи инвестициите за преход към екологична икономика могат да доведат до краткосрочни решения в полза на всички, в други случаи ще е необходима средносрочна перспектива и поемане на разходите по промяната, включително чрез политики в полза на бедните. Макар че няма универсално приложим модел, налице са общи предизвикателства и решения, и държавите ще се възползват от обмена на опит и подобреното международно сътрудничество.

Същевременно стъпките към екологичната икономика не започват от нулата. Вече са въведени някои стратегии, които могат да послужат за основа: климатични изменения, биоразнообразие, устойчиво потребление и производство, изследвания и иновации — всички те могат да допринесат за прехода към екологична икономика. Бъдещите национални и международни стратегии за екологична икономика следва да ги доразвият и укрепят, какъвто е примерът със стратегията „Европа 2020“ и неотдавнашната пътна карта за стъпки към конкурентоспособна икономика с ниски емисии на въглерод до 2050 г.

Международни организации, сред които Програмата на ООН за околна среда (UNEP) и Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР), разработват стратегии за екологична икономика и екологичен растеж. Международната организация на труда разработва програми за екологични и достойни работни места. G8 и G20 също все повече участват в програмата за екологична икономика. В Канкун страните по Рамковата конвенция на ООН по изменение на климата (UNFCCC) приеха, че всички държави следва да разработят стратегии за развитие с ниски емисии на въглерод в съответствие с устойчивото развитие.

Като се имат предвид горепосочените инициативи, за осъществяването на прехода към екологична икономика трябва да разгледаме три взаимосвързани измерения на политиката:

- 1) инвестиране в устойчивото управление на ключовите ресурси и природния капитал („какво“);
- 2) установяване на правилния пазар и законови изисквания („как“);

3) подобряване на управлението и участието на частния сектор („кой“).

В следващите раздели тези три измерения ще бъдат анализирани по-подробно като рамка за целеви действия и инвестиции.

3.2. Инвестиране в устойчивото управление на ключовите ресурси и природния капитал

Ресурсите като вода, енергия, земя, гори, както и материалите, съставляват основите на всяка една икономика — и особено на екологичната икономика. Препитанието на много хора по света зависи от тях, особено в развиващите се страни, където липсата на достъп до качествени ресурси, както и недостатъчните знания за устойчивото им управление са важни причини за бедността. Съществуват много показателни примери за извеждане на хората от бедността чрез осигуряване на достъп до устойчиво управлявани ресурси. Описаните по-долу групи ресурси могат да се превърнат в ключови пазари за растеж на екологичната икономика, като осигурят опорите на бъдещото икономическо развитие, създаването на работни места и премахването на бедността, особено в развиващите се страни.

Водата е един от най-ценните ресурси, с фундаментално значение за живота и здравето, но и за растежа в много икономически сектори като селското стопанство, производството и енергетиката. Устойчивото управление на водата е жизнено важно в усилията за премахване на бедността, тъй като животът на бедните хора е тясно свързан с достъпа до вода и множеството приложения и функции на водата. Водата също така има силно влияние върху регионалните отношения, мира и сигурността. Очевидно е, че трябва да се засилят политиките за подобряване на достъпа до водата, нейното качество и ефективното ѝ използване.

Достъпът до **енергийните** услуги е фундаментална предпоставка за социалното и икономическо развитие. Достъпът до енергия също е ключов елемент от премахването на бедността. В развиващите се страни над 1,4 млрд. хора в момента нямат достъп до електричество, а 2,7 млрд. разчитат на традиционното използване на биомаса за готвене. Много от тези региони разполагат с огромен потенциал за **възобновяема енергия**, особено там, където разширяването на електропреносната мрежа не е изгодно. Развиването на възобновяемите източници на енергия трябва да върви ръка за ръка с мерки за засилване на **енергийната ефективност** и намаляването на зависимостта от изкопаемите горива.

Морските ресурси са източник на храна и икономическо благополучие. Отрасълт на рибарството е важен за икономическото развитие и прехраната на милиони хора по света, особено в развиващите се страни. **Океаните и моретата** са важен компонент от екосистемата на Земята и играят ключова роля в намаляването на климатичните изменения. Кораловите рифове и горите от мангрово дърво не са само склад за въглерод и източник на биоразнообразие, но и защита за крайбрежните области от наводнения, което от своя страна намалява риска от природни бедствия. Независимо от това, морската среда е изправена пред няколко заплахи: изчерпването на рибните запаси, загубата на биоразнообразие, отпадъците и замърсяването на моретата, включително повишаването на киселинността. Много от проблемите засягат повече държави и трябва да бъдат решени на международно равнище.

Ключово предизвикателство пред *селското стопанство* е да успее да изхрани 9 млрд. души до 2050 г., без да доведе до допълнителна деградация и замърсяване на земята. Устойчивото земеползване и селското стопанство ще бъдат крайъгълен камък в екологичната икономика. Сегашните земеделски практики представляват над 70 % от ресурсите от прясна вода в света и са отговорни за над 13 % от емисиите на парникови газове. Устойчивото селско стопанство значително може да повиши добивите, особено в малките земеделски стопанства. Въпреки че съществуват разнообразни техники за управление на земята, инвестирането в тях не е достатъчно. Деградацията на земята има пряка връзка със селското стопанство и пряко въздействие върху близо 1,5 млрд. души, сред които са 42 % от бедното население в световен мащаб. Деградацията на земята е глобален проблем не само в сухите и полусухи региони и налага намирането на глобално решение. Доброто управление е от съществено значение за преодоляването на тези проблеми, като се зачитат правата и собствеността върху земята, включително от общностите и коренните жители. Всички тези аспекти трябва да бъдат разгледани, за да се гарантира устойчивостта на хранителните запаси.

Горите са основата за прехраната на милиони хора, много от които живеят в тропиците и принадлежат на по-бедните слоеве от обществото. Освен това, горите са жизненоважна част от екосистемата на Земята, тъй като допринасят за опазването на почвите, водата и биоразнообразието. Въпреки това, глобалните темпове на обезлесяване все още са тревожно високи и оказват значително влияние върху климатичните изменения и биоразнообразието. Емисиите от тропическото обезлесяване и деградацията на горите и тресавищата в момента се изчисляват на 15 % от глобалните емисии на CO₂. Горите могат да заемат все по-важно място в една екологична икономика като източници на нови материали, например биопластмаса, и в стратегиите за възобновяеми източници на енергия. В този смисъл съхраняването и устойчивото управление на горите е жизненоважно.

Устойчивото земеползване, селското стопанство, горите, водата и океаните се основават на *екосистемите и биоразнообразието*, които определят гъвкавостта и здравето на околната среда в дългосрочен план. Все повече нараства осведомеността за ползите от екосистемните услуги за предприятията и обществото като цяло³ и за потенциала на вложенията в природния капитал за екологичната икономика.

Отпадъците могат да бъдат ценен ресурс, а ако не се управляват правилно, създават рискове за околната среда и здравето. Доброто *управление на отпадъците* намалява максимално въздействията върху околната среда като емисиите от парникови газове, насърчава ефективното използване на ресурсите и предоставя нов източник на рециклирани материали. Икономическият потенциал на управлението на отпадъците нараства в много региони по света, като предлага важни възможности за стопанска дейност и работни места. Жизненоважно е да се гарантира, че работните места са достойни, особено по отношение на условията на труд. Тъй като икономиките на развиващите се страни бележат растеж, все повече нарастват нуждата от по-добро управление на отпадъците и икономическите възможности за постигането му. Опасните отпадъци и химикалите също продължават да бъдат особена тревога както в национален, така и в световен мащаб.

³ Икономика на екосистемите и биологично разнообразие за бизнеса – „ИЕБР за бизнеса“

За прехода към глобална екологична икономика ще са необходими засилени глобални политики, основани на тези области, а Рио+20 следва да предложи платформа за постигането им.

3.3. Установяване на подходящите пазарни и нормативни условия

Следва да бъдат създадени определени пазарни и нормативни условия, чрез които да се насочва растежът в горепосочените области. Тези условия са не само ключ към популяризирането на целите в областта на околната среда, но и към гарантиране на предвидимостта и равнопоставеността на стопанските субекти. Те също така предоставят стабилна основа за инвестиции и насърчаване на екоиновациите чрез нови технологии и нови начини на работа.

Законовите инструменти ще имат важно място в екологизирането на икономиката в национален и световен мащаб. Законите инструменти следва да се комбинират с **пазарните инструменти** (като данъци, търгуеми разрешения и субсидии за околната среда), които са гъвкави и рентабилни средства за постигане на икономическите, социални и екологични цели. Данъчните реформи за преход от облагането на труда към облагането на влиянието върху околната среда и енергопотреблението могат да доведат до резултати в полза на всички по отношение на заетостта и околната среда. Схемите с фиксирани максимални цени и търговските системи, например системата на ЕС за търговия с емисии, са се доказали като ефективни пазарни инструменти. Други ефективни схеми са данъчните стимули за малките и средни предприятия, водните такси, екотаксите и преференциалните изкупни цени за електроенергия от възобновяеми източници. Плащанията за екосистемни услуги вече се прилагат в някои държави и са отразени в текущите преговори относно намаляване на емисиите от обезлесяване и деградация на горите (REDD).

Вредните за околната среда емисии са главно препятствие по пътя към по-екологична икономика. Те затвърждават неустойчивите практики и отклоняват финансови ресурси от така необходимите екологични инвестиции. Заражда се импулс за преодоляването им. През 2009 г. G20 пое ангажимент за рационализиране и постепенно премахване на неефективните субсидии за изкопаеми горива, които насърчават разточителното потребление. Този ангажимент ще бъде преразгледан през 2011 г. През 2010 г. страните по Конвенцията за биологично разнообразие поеха ангажимент за елиминиране, постепенно премахване или реформиране на вредните за биоразнообразието субсидии до 2020 г.

За да се осъществи преходът към световна екологична икономика, ще трябва да бъдат мобилизирани **финансови ресурси в широк мащаб**. За тази цел ще е необходимо действие от *всички* държави, международни организации и банки. UNEP оценява обема на необходимите глобални инвестиции на около 2 % от световния БВП годишно в периода до 2050 г. В този смисъл ще е необходимо да се промени парадигмата в подходите за финансиране, като се даде възможност на държавите да използват новаторски публични и частни решения. Да се разчита само на публични средства няма да е достатъчно – публичното финансиране по-скоро ще трябва да катализира и привлече много по-големи частни инвестиции. Ще трябва да бъдат въведени стимули, които да насърчат частните екологични инвестиции, а начините за насочване на капиталовите, застрахователните и пенсионните фондове към устойчиво развитие могат да бъдат приложени в много по-голям мащаб. Същевременно както публичният сектор на национално равнище, така и международното публично финансиране ще играят

важна роля при определянето на условията, чрез които да се намалят рисковете за частните инвестиции и да се гарантират справедливи и равнопоставени подходи към инвестициите. В допълнение, достъпът до финансови средства и рисков капитал, заедно с благоприятна законова рамка, са от жизненоважно значение за **стимулирането на екоиновациите, екологичните технологии и екологичните малки и средни предприятия.**

Без необходимите **умения и познания** преходът към екологична икономика е неосъществим. Същевременно трябва да се гарантира, че **новите работни места** ще бъдат „достойни работни места“, а именно с гаранции за правата на работното място, социална защита и социален диалог. Икономическите политики трябва да бъдат придружени от трудови политики, които да предоставят на служителите нови умения и подпомогнат създаването на нови работни места. Безработните по света през 2009 г. се оценяват на 211 млн. души, като почти 40 % от тях са между 15 и 24 години, така че трябва да се предприемат редица мерки за предоставянето на възможности на младите хора. Освен това, много от пречките пред прехода към екологична икономика и устойчиво бъдеще могат да бъдат премахнати само чрез по-тясно **сътрудничество в областта на научно-изследователската дейност.**

Устойчивите модели на търсене и предлагане на международно равнище могат да бъдат подкрепени чрез засилване на **взаимната поддръжка между търговията и устойчивото развитие.** Това означава да се запази отворената и недискриминираща многостранна търговска система, както и да се гарантира, че на нито една държава няма се пречи да предприема мерки за насърчаване на устойчивото развитие при условие, че тези мерки не съставляват своеволна или неоправдана дискриминация или прикрито ограничение на международната търговия. Взаимната подкрепа може също така да се насърчава, като се намалят или премахнат тарифните и нетарифни бариери за екологични стоки, технологии и услуги, както и за продукти, незамърсяващи околната среда и продукти на справедливата търговия. В допълнение, с разширяването на схемите за гарантиране на устойчивостта и практиките за корпоративна социална отговорност, разработването на международни насоки и стандарти, сертификационни схеми и етикети може да предостави икономически, екологични и социални ползи. Международните мерки за борба с незаконната търговия с въздействащи върху околната среда стоки (като дивата флора и фауна, опасните вещества и природните ресурси) трябва да бъдат засилени; добър пример в този аспект са доброволните споразумения за партньорство, които ЕС сключва в рамките на инициативата си за прилагане на законодателството в областта на горите, управлението и търговията (FLEGT). Необходимо е да се насърчава и включването на разпоредби за устойчивост в многостранните и двустранните търговски споразумения.

Гарантирането и измерването на напредъка налага да бъдат въведени сравними методи за измерване и показатели. Някои организации, като ОИСР, работят за предоставянето на различни форми показатели, които могат да отразят състоянието на активите на природата и околната среда, благосъстоянието и качеството на живот. Тези показатели трябва да се използват заедно брутният вътрешен продукт (БВП). Въпреки това, само някои от тях досега са били широко използвани при обсъждането на необходимостта от политически решения, например интензитет на CO₂ и индекс за човешкото развитие. „Програма 21“ вече поиска от правителствата да разработят показатели за устойчиво развитие и счетоводство за околната среда. Въпреки това, напредъкът е бавен и неравномерен. Рио+20 трябва да насърчи прозрачността на националната отчетност и да приеме използването на счетоводство за околната среда и

на солидни показатели на национално и световно равнище, за да може да се измерва напредъкът в този по-широк смисъл в допълнение към БВП.

3.4. Подобряване на управлението и участие на частния сектор

Структурите за управление са жизненоважни за осигуряването на устойчиво развитие, екологизирането на икономиките ни и премахването на бедността. Общопризнат е обаче фактът, че сегашните структури за управление се нуждаят от значителна реформа. Необходимо е тя да се извърши по четири широки направления.

Необходимо е да се засили и интегрира *управлението за устойчиво развитие* в системата на ООН, *inter alia* като се засили последователността и интеграцията на политиката между дейностите, провеждани по икономическия, социалния и екологичния стълбове. В рамките на ООН се полагат редица усилия, сред които подобрени механизми за координация между агенциите и в рамките на инициативата „Да работим като един“, замислена да насърчи последователността в ООН в областта на развитието, хуманитарната помощ и околната среда. Взаимосвързани въпроси като климатичните изменения също се нуждаят от допълнително интегриране. Такива процеси трябва да бъдат укрепвани. Колкото и да е жизненоважно засилването на международното управление за устойчиво развитие, внимание трябва да се обърне и на *регионалните, национални и местни структури*.

В сравнение със световните икономически структури, *международното управление на околната среда* е слабо. Това се дължи на фрагментираните институции, липсата на отчетност за прилагането на приетите политики, липсата на силен и авторитетен глас в глобалната система за управление, както и липсата на човешки и финансови ресурси. Освен това, новите роли и отговорности на нововъзникващите икономики не са определени достатъчно добре. През последното десетилетие бяха направени опити за подобряване на международното управление на околната среда — последно в рамките на консултативната група на високо равнище под егидата на Програмата на ООН за околната среда (UNEP) (процеса Найроби-Хелзинки), но постигането на осезаем напредък засега се оказва трудно.

Решенията, свързани с *международното икономическо и социално управление*, се вземат от различни институции. Международните финансови институции (като Групата на Световната банка и Международния валутен фонд), както и регионалните банки за развитие (Азиатската банка за развитие, Интерамериканската банка за развитие, Африканската банка за развитие, Европейската банка за възстановяване и развитие и Европейската инвестиционна банка) играят централна роля в световните икономически политики и действия. Съществено място в регулирането на световната търговия заема Световната търговска организация. Също така, институции като Международната организация на труда и други органи на ООН имат своето място при решаването на социални и трудови въпроси. Всяка от гореизброените институции ще даде своя принос по пътя към екологизирането на световната икономика.

„Програма 21“ и планът за изпълнение от Йоханесбург наблягат на важното място на *недържавните участници* („основните групи“), които включват коренни жители, жени, млади хора, работници, земеделски производители, местно управление, научната общност, търговията и промишлеността и неправителствените организации. Въпреки това, тяхната роля и влияние са ограничени и е необходимо да се засилят. По-специално, стимулирането на *участието на стопанските субекти* ще бъде много

важно. Много често те вече се стремят към екологизиране на дейността си, например в хранително-вкусовата, питейната и химическата промишленост. Необходимо е тези процеси да се засилят чрез по-динамични публично-частни партньорства, нови бизнес мрежи и съюзи, както и чрез инструменти за финансиране за насърчаване на екологичния бизнес и иновации.

4. ПРЕДЛОЖЕНИ НАПРАВЛЕНИЯ ЗА ДЕЙСТВИЕ ЗА РИО+20

4.1. Рамка за постигане на резултати

За да поднови тласъка към устойчиво развитие, Рио+20 трябва да създаде споделена визия за промяна, подкрепена с рамка за вземане на решения за конкретни действия. Могат да се очакват следните основни елементи на цялостния резултат:

1. Широка политическа мобилизация с общи амбициозни визия и цели.
2. Поредица от конкретни действия на международно, регионално и национално равнище — разработена като „Пътна карта за екологична икономика“.
3. Инструментариум с подходи за политика и примери с най-добри практики, които да се използват за постигане на договорените цели.
4. Механизъм за насърчаване и преглед на цялостния напредък.

Пътната карта за екологична икономика може да гарантира непрекъснат ангажимент и след Рио+20, като осигури системното следване на приетата визия и цели. Рио+20 може да очертае поредица от международни, регионални и национални действия с важни етапи, показатели и цели, както и механизми за наблюдение на цялостния напредък.

Пътната карта за екологична икономика може да помогне на всички държави да ускорят напредъка към екологична икономика, като доразвият съществуващите инициативи при зачитане на националните различия. Създаването на стратегии за екологизиране на икономиката като част от цялостните икономически и политически планове за развитие на държавите ще има съществена роля. Подобни стратегии — изградени по възходящ подход — трябва да съдържат цели и графици за действие на национално, и ако е уместно, и на регионално равнище. Действията трябва да се основават на вече положените усилия и могат да се включат в национални стратегии за икономика и развитие, като обединят стратегиите за намаляване на емисиите на въглероден диоксид и плановете за устойчиво потребление и производство. Когато е необходимо, финансиращите държави и международни организации могат да предоставят помощ в съответствие с националните стратегии за развитие. При разработването на конкретни мерки държавите биха могли да използват инструментариума от подходи за политиката с най-добри практики.

Въпреки това, само усилията на национално равнище няма да бъдат достатъчни за екологизирането на световната икономика. Тъй като много предизвикателства трябва да намерят отговор на световно и регионално равнище, пътната карта за екологична икономика също трябва да включва действия в световен и регионален план.

При наблюдаването на напредъка към екологична икономика от съществено значение ще бъде определянето и разработването на ключови показатели и световно приета

система за екологично и социално счетоводство в допълнение към сегашното икономическо счетоводство. За тази цел могат да се доразвият съществуващи инициативи като международната система от интегрирани икономически сметки за околната среда (SEEA), Програмата за развитие на ООН (индекс за човешко развитие) и ОИСП (измерване на напредъка на обществата). Предвидената законова рамка на ЕС за екологичните сметки също може да послужи за пример.

Въз основа на измеренията на политиката, описани в раздел 3 („какво“, „как“ и „кой“), следните раздели предлагат първоначална поредица от конкретни действия, които могат да бъдат включени в пътната карта за екологична икономика.

4.2. Дейности в областта на ресурсите, материалите и природния капитал

Рио+20 трябва да поднови ангажимента за насърчаване на устойчивото управление на водата. За тази цел могат да бъдат създадени *международни партньорства в областта на водата*. Те могат да доразвият и разширят инициативата на ЕС в областта на водата, която е допринесла за подобряване на управлението на водата, но като придават по-голямо значение на икономическите аспекти и на по-активното участие на стопанските субекти. Международното управление на речните басейни също трябва да се разгледа, особено в рамките на трансграничните комисии за реките.

Могат да бъдат сключени и партньорства за *разширяване на достъпа до енергия, енергийната сигурност и насърчаването на възобновяемите източници на енергия и енергийната ефективност*. Те могат да се базират на съществуващи дейности като енергийното партньорство ЕС-Африка (АЕЕР), механизмите за регионални инвестиции на ЕС, доверителния фонд за инфраструктура ЕС-Африка, инструмента за енергия за държавите от АКТБ и фонда за глобална енергийна ефективност и възобновяема енергия (GEEREF), които могат да предоставят опит в областта на привличането на частни инвестиции за подобни партньорства.

Държавите, които все още не са укрепили опазването на *морската среда и океаните*, трябва да бъдат насърчени да ратифицират Конвенцията на ООН по морско право (UNCLOS). Необходими са нови инициативи за опазване и съхраняване на области извън национална юрисдикция (в открито море и морското дъно), например чрез споразумение за прилагане в рамките на UNCLOS. За подпомагане на съхранението на морското биоразнообразие в тези области, в споразумение трябва да бъдат определени многоцелеви защитени морски области и да се гарантира достъп до справедливото и равноправно поделение на облагите от използването на генни и други ресурси. Също така трябва да се установят механизми за надзор и изпълнение. Специално внимание трябва да се обърне и на разработването на програма за глобални действия за борба с морските отпадъци и замърсяване.

Необходимо е да бъдат въведени дейности за *устойчиво земеделие, земеползване и безопасност на храните*. За тази цел трябва да се засилят съществуващите инициативи в областта на устойчивото земеделие и да се разработят многостранни действия (например ФАО), регионални дейности (например органичното земеделие), както и бизнес инициативи. Освен това могат да се установят *международни партньорства за хранителни стоки* с цел по-устойчиво потребление и производство на хранителните стоки. Като се има предвид, че земеделието зависи от качеството на земята, трябва да се увеличат усилията за подобряването му и борбата с опустиняването. Може да бъде изготвен глобален икономически разчет на разходите и

ползите от подобряването на качеството на земята. Инициативите могат да включат и даване на допълнителен стимул на „Световното партньорство в областта на почвите“, както и извършването на услуги за световен преглед на земеползването като част от Глобалната система от системи за наблюдение на Земята(GEOSS).

Партньорствата с правителствата, гражданското общество и частния сектор също могат да помогнат за *устойчивото управление на горите* и за борбата с обезлесяването. Подобни партньорства биха могли да доразвият успешния подход на FLEGT (прилагането на законодателството в областта на горите, управлението и търговията) и първите опити за REDD.

Назрял е моментът за създаване на по-стабилен и последователен *международен режим за химикали и опасни вещества* и на Рио+20 може да се постави началото на процеса на установяването му. За тази цел могат да се разширят предишни ангажименти като Стратегическия подход за международно управление на химикалите (SAICM), както и придобития опит от подхода на ЕС към управление на химикалите. Един такъв режим — например под формата на рамкова конвенция — следва да се ръководи от целта от Йоханесбург, според която до 2020 г. химикалите трябва да се използват и произвеждат, без да оказват значителни вредни въздействия върху човешкото здраве и околната среда. Режимът следва да отчете световния обзор на химикалите, който се подготвя от Програмата на ООН за околната среда (UNEP), и да работи същевременно за финансирането на възможности за подпомагане на развиващите се страни да посрещнат предизвикателството на глобализиращите се сектори на производство на химикали и преработка на отпадъци. Необходимо е режимът да включва критерии за определяне на химикали и вещества, предизвикващи загриженост в световен план, както и рамка за оценяване на веществата.

Всички тези предизвикателства ще изискват безпрецедентно равнище на *научно и технологично сътрудничество* в световен план, и ще трябва да се приложи механизъм за глобално сътрудничество в областта на научните изследвания, за да се отговори на глобалните предизвикателства пред обществата (например ограничени ресурси, климатични изменения, океани).

4.3. Предоставяне на икономически инструменти и финансиране и инвестиране в човешки капитал

Рио+20 трябва да насърчи държавите, особено индустриализираните и нововъзникващи икономики, да разработят национални и регионални *схеми за търговия с въглеродни емисии* с цел намаляване на емисиите с възможно най-ниски разходи, и превръщането им в основа на бъдещ международен пазар на въглеродни емисии. Подобни инструменти също могат да играят важна роля в създаването на новаторски средства за финансиране.

Освен това, Рио+20 трябва да постави началото на редица координирани действия на държавите за идентифициране и постепенно извеждане от употреба на *опасните за околната среда субсидии*, придружени от целеви показатели и крайни срокове. Ангажиментът на Г20 да реши въпроса със субсидиите за изкопаемите горива може да бъде пример в този смисъл. За такава инициатива могат да се използват насоки и примери за добри практики от миналото, чрез които успешно са били премахвани вредни субсидии.

За насочването и привличането на финансови средства за екологичната икономика Рио+20 следва да препоръча консолидиране и *засилване на съществуващите финансови стратегии и инструменти* или да установи *нови публично-частни схеми за финансиране*, според нуждите. Организацията за развитие (като UNDP) и международните финансови институции (като Световната банка и други многостранни банки за развитие, Европейската инвестиционна банка, Глобалния екологичен фонд) трябва да играят важна роля, като се ангажират да установят финансови стратегии за екологична икономика, които могат да доведат до видими резултати. Частните банки, застрахователните компании и пенсионните фондове също трябва да дадат своя принос. Важен аспект от посочените финансови механизми и схеми трябва да бъде подпомагането на най-слабо развитите страни, както и на малките и средни предприятия.

В развиващите се страни официалната помощ за развитие ще продължи да представлява значителен източник на инвестиции. ЕС поддържа ангажимента си да увеличи обема на помощта до 0,7 % от брутният национален доход (БНД) до 2015 г.; към момента ЕС осигурява около 58 % от помощта в световен план. Официалната помощ за развитие ще продължи да бъде предоставяна и може да помогне за прилагането на национални и регионални стратегии за екологична икономика на страните партньори в контекста на националните им планове за развитие. В подкрепа на дейностите за устойчиво потребление и производство в световен план могат да бъдат създадени програми като EU SWITCH, която насърчава практиките за устойчиво потребление и производство в Азия.

Рио+20 трябва да създаде *програми за обучение във връзка с екологични умения* в приоритетни области като енергетика, земеделие, строителство, управление на природните ресурси, отпадъци и рециклиране. Тъй като преходът към екологична икономика ще създаде работни места и ще замени други, ще е необходимо преквалифициране на съществуващата работна ръка. За тази цел могат да се създадат схеми за защита на интересите на работниците с осигуряване на социална защита и легализиране на труда от сивата икономика, например като се разшири работата за „справедлив преход“ на Международната организация на труда (МОТ). Необходими са и програми за обучение на млади хора. Целта им е да подкрепят прехода от училище към работа със специфично обучение и да насърчат националните учебни програми в средното образование да включат екологични умения.

4.4. Подобряване на управлението

Необходимо е по-добро и ефикасно глобално управление за ускоряване на глобалните действия за преход към по-екологична и по-устойчива икономика и за премахване на бедността. Така ще се дадат възможности за включване и принос от всички засегнати участници.

Има няколко възможности за *засилване на управлението на устойчивото развитие* в рамките на ООН. Една от тях е засилването на ролята на Икономическия и социален съвет на ООН (ECOSOC) за устойчиво развитие, като се придава еднаква тежест на икономическия, социалния и екологичен стълб. Алтернативен подход може да бъде превръщането на Комисията на ООН по устойчиво развитие (CSD) в по-постоянен орган с разширени функции. Подобни усилия трябва да нараснат, за да се гарантира, че съответните органи на ООН придават много по-голямо значение на устойчивото развитие. В много случаи подобрения могат да бъдат въведени в рамките на текущите мандати.

UNEP трябва да бъде укрепена, на основата на препоръките от процеса Найроби-Хелзинки от Програмата на ООН за околната среда (UNEP), насочен към *засилване на екологичното управление*. За това има няколко начина: i) укрепване на UNEP в рамките на сегашния ѝ мандат; ii) укрепване на UNEP с възлагане на нови задачи и отговорности; iii) създаване на световна многостранна организация за околна среда, например чрез преобразуване на UNEP в специализирана агенция на ООН (като MOT). Последната възможност, за която би трябвало да се приеме правно обвързващ договор, би била най-обещаваща за подобряването на международното управление на околната среда и постигането на напредък към глобално устойчиво развитие. Същевременно е ясно, че всички възможности имат предимства и недостатъци и трябва да бъдат обсъдени допълнително.

Трябва да се ускори работата по рационализиране и укрепване на системата на многостранните споразумения за околната среда като част от засилването на международното управление на околната среда. Зачитайки автономията на отделните многостранни споразумения за околната среда, тяхната администрация може да бъде значително рационализирана, а припокриването намалено; по този начин ще се създаде по-добра платформа за осигуряване на последователен и фокусиран политически надзор и ръководство и ще се поощрят благоприятните условия за екологичен растеж.

Необходимо е *засилено изграждане на капацитет за околната среда* в рамките на ООН. За тази цел трябва да се засилят екологичните експертни познания и осведомеността за екологичната икономика в рамките на националните екипи на ООН за насърчаване на интегрирането в национални програми, на увеличаването на обхвата от експертни познания в регионалните представителства на ООН/UNEP и разработването на рамка за цялата система за изграждане на капацитет за прилагането на многостранните споразумения за околната среда. Капацитетът за наблюдение на глобалната околна среда също трябва да се засили.

Тъй като предприятията са двигателят на икономиката, Рио+20 трябва да *засили участието на частния сектор*. Предприятията и гражданското общество трябва да играят важна роля в разнообразието от *партньорства и схеми*, предложени в настоящото съобщение — в областта на водата, енергията, хранителните стоки, горите и финансирането.

5. СЪПЪРВАЩИ НАПРЕД

Макар от срещата на върха в Рио де Жанейро през 1992 г. досега да е осъществен известен напредък към постигане на устойчиво развитие в някои области, продължаваме да бъдем изправени пред важни глобални екологични, икономически и социални предизвикателства. Настоящото съобщение излага първоначалните идеи на Комисията като част от подготвителния процес за Рио+20.

Рио+20 е значителна възможност за напредък към устойчивото развитие в световен мащаб. Въпреки това, Рио+20 не трябва да завърши само с декларации за добри намерения — необходими са осезаеми действия, за да се гарантира, че Рио+20 ще бъде основен етап при осъществяването на прехода към екологична икономика и по-добро управление. ЕС е готов за дискусии с всички държави и участници за по-нататъшното развитие на тази програма в подготовката за Рио+20. Всички държави и участници трябва да работят заедно, за да се гарантира, че резултатите от Рио+20 ще посрещнат

адекватно глобалните предизвикателства. Всички ние се нуждаем от осезаеми, ефективни действия, които могат да окажат реално влияние в света.

Приложение

Стратегия „Европа 2020“: основни цели и водещи инициативи

Основни цели

- 1) 75 % от населението между 20 и 64 години трябва да бъде наето на работа;
- 2) 3 % от БВП на ЕС трябва да бъде инвестиран в научно-изследователска и развойна дейност;
- 3) трябва да бъдат постигнати целите в областта на климата/енергията „20/20/20“: 20 % намаляване на емисиите от парникови газове, 20 % дял на възобновяемите източници на енергия и 20 % подобрене на енергийната ефективност (и 30 % намаляване на емисиите от парникови газове, ако условията са подходящи);
- 4) делът на преждевременно напусналите училище следва да спадне под 10 % и поне 40 % от по-младото поколение да завършва висше образование;
- 5) 20 млн. души по-малко да бъдат застрашени от бедност.

Водещи инициативи

- 1) **„Съюз за иновации“** за подобряване на рамковите условия и достъп до финансиране за изследвания и иновации, за да се гарантира, че новаторските идеи могат да бъдат превърнати в продукти и услуги, които създават растеж и работни места;
- 2) **„Младежта в движение“** за подобряване на качеството на образователните системи и улесняване на влизането на младите хора на пазара на труда;
- 3) **„Програма в областта на цифровите технологии за Европа“** за ускоряване на въвеждането на високоскоростен интернет и възползване от предимствата на единен цифров пазар за домакинствата и фирмите;
- 4) **„Европа за ефективно използване на ресурсите“** за подпомагане на отделянето на икономическия растеж от използването на ресурсите, за подкрепяне на прехода към икономика с ниски емисии на въглерод, за увеличаване на използването на възобновяеми източници на енергия, за модернизирането на транспортния отрасъл и за насърчаването на енергийната ефективност;
- 5) **„Индустиална политика за ерата на глобализацията“** за подобряване на бизнес средата, особено за малките и средни предприятия, и за подпомагане на разработването на стабилна и устойчива индустриална база, която да е конкурентоспособна в световен мащаб;
- 6) **„Програма за нови умения и работни места“** за модернизиране на пазарите на труда и предоставяне на възможности за хората да развиват умения през целия си живот, за да бъдат по-активни и по-добре да отговарят на търсенето и предлагането на пазара на труда, включително чрез мобилност на работната ръка;

7) *„Европейска платформа срещу бедността“* за гарантиране на социалното и териториално сближаване, така че ползите от растежа и работните места да бъдат широко споделени и хората, които страдат от бедност и социално изключване, да могат да живеят достойно и активно да участват в обществения живот.